บทที่ 5
สรุป วิเคราะห์ ประเมินผล และข้อเสนอแนะ

โครงการประเมินผลติดตามประเมินผลแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติฉบับที่ 3 พ.ศ.2550-2554 (ครึ่งแผน พ.ศ.2550-2552) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อทราบผลความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค วิเคราะห์ และประเมินผลการดำเนินงาน ด้านการจัดสรรงบประมาณ ตามเป้าหมาย แนวทาง และตัวชี้วัดของแต่ละประเด็น ยุทธศาสตร์ตามแผนฯ ในระยะครึ่งแผน พ.ศ.2550-2552 2) เพื่อจัดทำรายงานสถานการณ์และแนวโน้มด้านคนพิการใน พ.ศ.2552 3) เพื่อสร้างเครื่องมือติดตามและประเมินผลแผนฯในการประเมินตนเองให้แก่หน่วยงานและองค์กรให้บรรลุตามเป้าหมาย แนวทาง และตัวชี้วัด และ 4) เพื่อให้ข้อเสนอแนะ เป็นแนวทางในการวางแผนดำเนินงานของแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ.2555-2559

ด้วยวัตถุประสงค์ดังกล่าว **ด้านการประเมินผล** คณะผู้วิจัยดำเนินการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับแผนทั้งในระดับชาติและระดับภูมิภาค คือ 1) เก็บข้อมูลเชิงลึกโดยใช้ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์เจาะลึกกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแผนทั้ง 21หน่วยงาน 2) จัดเวทีกลุ่มย่อยในระดับภาคกับหน่วยงานและกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ระดับภาค 4 ภาค คือ ภาคเหนือ จังหวัดเชียงราย ภาคใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราช ภาคกลาง จังหวัดชลบุรี และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดนครราชศรีมา ควบคู่กับ 3) การสำรวจสถานการณ์คนพิการปี 2552 กับผู้พิการจำนวน 1,057 และสถานการณ์องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ จำนวน 396 แห่ง

ด้าน**การสร้างเครื่องมือ**ในการติดตามและประเมินผลแผน คณะผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการตามที่ปรากฏในผนวก 1

การติดตามและประเมินผลตามแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ.2550-2554 ในระยะครึ่งแผน พ.ศ.2550-2552 ตามที่ได้นำเสนอผลการศึกษาในบทที่ 3 และ บทที่ 4 ไปแล้วนั้น ในบทนี้จะเป็นการนำเสนอ (5.1) วิเคราะห์ผลการดำเนินงานตามแผนฯ โดยภาพรวมระยะครึ่งแรกของแผนฯ (5.2) สรุปผลความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค วิเคราะห์ ประเมินผลการดำเนินงานด้านการจัดสรรงบประมาณ ตามเป้าหมาย แนวทางและตัวชี้วัดของแต่ละประเด็น (5.3) สรุปภาพรวมปัญหาอุปสรรค (5.4) ข้อเสนอเพื่อพิจารณาปรับปรุงการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ในระยะครึ่งหลังของแผนฯ ฉบับที่ 3 พ.ศ.2553-2555 และข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ.2555-2559 ดังต่อไปนี้

5.1 วิเคราะห์ผลการดำเนินงานตามแผนฯ (ครึ่งแผน พ.ศ.2550-2552)โดยภาพรวม

โดยภาพรวมการประเมินความสำเร็จของการดำเนินงานตามแผนฯระยะครึ่งแผนบรรลุเป้าหมายตามตัวชี้วัดในรายยุทธศาสตร์ อิงเกณฑ์ประเมินที่กำหนดในเครื่องมือการติดตามประเมินผล แผนพบว่า การดำเนินงานของแผนบรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับน้อยค่อนไปทางปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 1.77 ดังรายละเอียดในตารางที่ 5.1 ข้างล่าง ยุทธศาสตร์ที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดมี 2 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมสนับสนุนความเข้มแข็งขององค์กรด้านคนพิการและเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างเสริมเจตคติที่ดีของคนพิการ ครอบครัว และสังคมที่มีต่อความพิการและคนพิการ คะแนนเฉลี่ย 2.00 บรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับปานกลาง และยุทธศาสตร์ที่ รองลงมาคือยุทธศาสตร์ที่ 1 การบริหารจัดการระบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ คะแนนเฉลี่ย 1.71 และสุดท้ายต่ำสุดคือ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของคนพิการ คะแนนเฉลี่ย 1.15 ผลการดำเนินงานเช่นนี้สื่อให้เห็นว่าการดำเนินงานของแผนฯ ในระยะครึ่งแผนนี้ยังไม่บรรลุเป้าประสงค์ของแผนที่มุ่งสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้มีความมั่นคงและดำรงชีวิติอิสระ ทั้งนี้เพราะผลการประเมินแผนฯ ดังที่ปรากฏข้อมูลสนับสนุนนี้ การดำเนินงานของแผนประสบความสำเร็จเรื่องการจัดสวัสดิการขั้นพื้นฐานโดยเฉพาะด้านการแพทย์ และการบรรเทาปัญหาเฉพาะหน้า สวัสดิการเพื่อความยั่งยืนและช่วยตนเองได้ คือ การศึกษาและการมีงานทำยังเป็นไปได้ยาก ส่วนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้สังคมมีสภาพแวดล้อมเพื่อเอื้อให้คนพิการดำรงชีวิตอิสระ (universal design) คือ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของคนพิการ ยังมีความเป็นไปได้ยากมากเพราะประสบปัญหาทั้งด้านงบประมาณ ผู้เชี่ยวชาญและความจริงใจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขณะเดียวกันความสำเร็จในระดับปานกลางของแผนในยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมสนับสนุนความเข้มแข็งขององค์กรด้านคนพิการและเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างเสริมเจตคติที่ดีของคนพิการ ครอบครัวและสังคมที่มีต่อความพิการและคนพิการ แต่ก็ยังไม่สามารถพึ่งพาได้อย่างแท้จริงเพราะการพัฒนาองค์กรคนพิการนั้นเป็นเพียงการต่อสู้ขององค์กรคนพิการโดยลำพังความสำเร็จ ณ ตอนนี้เป็นความสำเร็จด้วยอุดมการณ์และฐานคิดการต่อสู้ของคนพิการที่เป็นแกนนำ ซึ่งยังขาดผู้นำรุ่นใหม่ที่จะเข้ามาทำหน้าที่ทดแทน มีกลไกช่วยพัฒนาอย่างใกล้ชิด 2 องค์กร คือ 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเริ่มเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งกลุ่มผู้ด้อยโอกาส แต่ยังขาดความรู้ทักษะ และแนวทางการทำงานเพื่อคนพิการอย่างชัดเจน แต่ก็ยังเป็นการดำเนินงานเพื่อบรรเทาปัญหาโดยตรงที่คนพิการ เช่น การจ่ายเบี้ยยังชีพ 2) สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (พก.) ซึ่งมีกองทุนส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการภายใต้การบริหารจัดการของคณะอนุกรรมการบริหารกองทุนฯ เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อน

อาจสรุปได้ว่า ภาพรวมของแผนที่ได้ในระยะครึ่งแผนแรกนอกจากพยายามจะให้สวัสดิการ การส่งเสริมมาตรฐานและความเข้มแข็งขององค์กรด้านคนพิการและการทำให้สังคมยอมรับคนพิการแล้ว ความพยายามระดับสูงคือการช่วยให้คนพิการดำรงชีวิตอิสระยังอยู่อีกไกลมาก หากพิจารณาด้วยเหตุผลอย่างรอบคอบ ผลการดำเนินงานของแผนนี้อาจจะไม่ใช้ผลที่เกิดจากการขับเคลื่อนแผนฯ ประการเดียว แต่เกิดจากความเป็นไปของสถานการณ์เองก็ได้ คนพิการอยู่ได้เพราะทุนเดิมส่วนตัว ครอบครัว และสังคมที่ตนอยู่ ความพยายามของแผนนี้อาจจะเป็นการพยายามชูบทบาทของแกนนำและองค์กรเพียงไม่กี่แห่งซึ่งก็มีผลเพียงการบรรเทาปัญหาได้บ้างเท่านั้น

ผลการประเมินตามตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินของแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติฉบับที่ 3 ตามรายยุทธศาสตร์ (ดูข้อมูลในตารางข้างล่าง)

ตารางที่ 5.1 ผลการประเมินตามตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินของแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติฉบับที่ 3 ตามรายยุทธศาสตร์

ตัวชี้วัด	เป้าหมาย	ระดับการบรรลุเป้าหมาย	คะแนนอิงเกณฑ์การประเมิน
ยุทธศาสตร์ที่ 1 การบริหารจัดการระบบ การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ			
1.1 ความสำเร็จในการจัดตั้งคณะกรรมการประสานงานด้านคนพิการแห่งชาติ (คปพช) หมายเหตุ : คณะกรรมการประสานงานด้านคนพิการแห่งชาติ (คปพช) เปลี่ยนชื่อเป็นคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (กพช.) ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550	มีคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติทำหน้าที่กำหนดและกำกับ นโยบาย แผนงาน งบประมาณด้านคนพิการอย่างบูรณาการ	มาก	3
1.2 ความสำเร็จของระบบการบริการคนพิการตามสิทธิขั้นพื้นฐานทั้งด้านการแพทย์ การศึกษา อาชีพ และสังคมตามที่กฎหมายกำหนด	คนพิการได้รับบริการที่มีคุณภาพและทั่วถึงตามเป้าหมายขององค์กรภาครัฐและเอกชน	มาก	3
1.3 ร้อยละคนพิการที่ได้รับสื่อสิ่งอำนวยความสะดวก และความช่วยเหลืออื่นใด ล่ามภาษามือ เอกสารอักษรเบรลล์ หนังสือเสียง กายอุปกรณ์ เครื่องช่วยคนพิการที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการและการดำรงชีวิตอิสระ	คนพิการรายใหม่ที่ได้รับบริการในรูปแบบต่างๆ ขององค์กรร้อยละ 20 ของแต่ละปี	น้อย	1
1.4 ร้อยละของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานด้านคนพิการที่ได้รับการพัฒนาสมรรถนะทุกด้านตามมาตรฐานที่กำหนดเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง	บุคลากรที่แต่ละหน่วยงานกำหนดได้รับการพัฒนาอย่างน้อยร้อยละ 20 ต่อปี และบุคลากรดังกล่าวต้องปฏิบัติหน้าที่ให้บริการคนพิการโดยตรงไม่น้อยกว่าระยะเวลาที่ใช้ในการพัฒนา	น้อย	1
1.5 ร้อยละงบประมาณของแผ่นดินที่สนับสนุนงานด้านคนพิการ	ภายในปี 2554 ได้รับการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายขององค์กรเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 1 ของงบประมาณแผ่นดิน	ปานกลาง	2

ตัวชี้วัด	เป้าหมาย	ระดับการบรรลุเป้าหมาย	คะแนนอิงเกณฑ์การประเมิน
1.6 จำนวนงานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ	มีงานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการอย่างน้อย 10 เรื่องต่อปี	น้อย	1
1.7 ระดับความสำเร็จในการจัดจัดระบบฐานข้อมูลด้านคนพิการที่ครอบคลุมทุกบริการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ	ภายในปี 2554 เกิดการเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลด้านคนพิการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ	น้อย	1
ผลการประเมินยุทธศาสตร์ 1 เฉลี่ย (12/7)		ปานกลาง	1.71
ยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริม สนับสนุนความเข้มแข็งขององค์กรด้านคนพิการและเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิต			
2.1 จำนวนองค์กรด้านคนพิการทั้งเฉพาะความพิการ หรือรวมความพิการที่เป็นตัวแทนคนพิการทุกประเภทในพื้นที่ระดับต่างๆ ทุกภูมิภาค	เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและครบทุกจังหวัดภายในปี 2554	ปานกลาง	2
2.2 จำนวนองค์กรด้านคนพิการและเครือข่ายมีส่วนร่วมทุกระดับเกี่ยวกับการวางแผนและการตัดสินใจในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมศักยภาพ การคุ้มครองพิทักษ์สิทธิคนพิการ	เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง	ปานกลาง	2
2.3 จำนวนองค์กรคนพิการและเครือข่ายที่บริหารจัดการตามมาตรฐานที่กำหนด	เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง	ปานกลาง	2
2.4 จำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่สนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรด้านคนพิการ	เพิ่มขึ้นอย่างร้อยละ 20 ต่อปีของ อปท. ทั้งหมด	ปานกลาง	2
ผลการประเมินยุทธศาสตร์ 2 เฉลี่ย (10/5)		ปานกลาง	2.00

ตัวชี้วัด	เป้าหมาย	ระดับการบรรลุเป้าหมาย	คะแนนที่คณะกรรมการประเมิน
ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างเสริมเจตคติที่ดีของคนพิการ ครอบครัว และสังคมที่มีต่อความพิการและคนพิการ			
3.1 จำนวนคนพิการ ครอบครัวที่มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในกระบวนการทางสังคมทุกมิติ	เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง	ปานกลาง	2
3.2 จำนวนหน่วยงาน/องค์กรที่มีกิจกรรมในการเสริมสร้างเจตคติที่ถูกต้องและสร้างสรรค์ต่อคนพิการ ความพิการ และครอบครัว	เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง	ปานกลาง	2
3.3 จำนวนสื่อเชิงสร้างสรรค์ด้านคนพิการที่มีการเผยแพร่	เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง	ปานกลาง	2
3.4 จำนวนคนพิการมีงานทำในสถานประกอบการ หน่วยงานราชการ และรัฐวิสาหกิจเพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง	ปานกลาง	2
3.5 จำนวนคนพิการดำรงชีวิตอย่างอิสระเพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง	ปานกลาง	2
ผลการประเมินยุทธศาสตร์ 3 เฉลี่ย (10/5)		ปานกลาง	**2.00**
ยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของคนพิการ			
4.1 ระดับความสำเร็จในการผลักดันให้การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับคนพิการเป็นนโยบายรัฐบาลและการผลักดันสู่การปฏิบัติ	ภายในปี 2552 มีนโยบายหรือวาระแห่งชาติเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรค และกิจกรรมต่อเนื่องในการดำเนินงานด้านคนพิการ	ปานกลาง	2
4.2 จำนวนกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรค ที่ได้รับการปรับปรุงและยกร่างใหม่	ให้มีกฎหมายว่าด้วยการจัดสภาพแวดล้อม การติดต่อสื่อสารและการเดินทางที่ปราศจากอุปสรรค ภายในปี 2554	น้อย	1
4.3 จำนวนองค์ความรู้ที่มีการพัฒนา เพื่อสร้างความเข้าใจด้านการออกแบบที่เป็นสากลและเป็นธรรม(Universal Design) เพื่อการจัดสภาพแวดล้อมและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ปราศจากอุปสรรค	จำนวนหลักสูตร ตำรา เอกสาร งานวิจัยนวัตกรรม ด้านการออกแบบที่เป็นสากล เพิ่มขึ้นทุกปี	น้อย	1

ตัวชี้วัด	เป้าหมาย	ระดับการบรรลุเป้าหมาย	คะแนนอิงเกณฑ์การประเมิน
4.4 จำนวนสถานศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนด้านการออกแบบที่เป็นสากลและเป็นธรรม	ภายในปี 2554 มีสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้านการออกแบบที่เป็นสากลและเป็นธรรม(Universal Design) จำนวน 5 สถาบันการศึกษา	น้อย	1
4.5 จำนวนศูนย์ส่งเสริมและสาธิตด้านการออแบบ	ภายในปี 2554 มีศูนย์ส่งเสริมและสาธิตฯอย่างน้อยจังหวัดละ 1 ศูนย์	น้อย	1
4.6 ระดับความสำเร็จในการจัดตั้งหน่วยงานหรือคณะกรรมการในการติดตาม กำกับ ดูแลตรวจสอบ รับข้อร้องเรียนและดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรค	มีคณะกรรมการภายในปี 2552 และเกิดความต่อเนื่องในการดำเนินงานตามนโยบาย	น้อย	1
ผลการประเมิน เฉลี่ยยุทธศาสตร์ 4 (7/6)		น้อย	1.17
ผลการประเมินเฉลี่ย 4 ยุทธศาสตร์ (39/23)		ปานกลาง	1.77

5.2 สรุปผลความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค วิเคราะห์ ประเมินผลการดำเนินงานด้านการจัดสรรงบประมาณ ตามเป้าหมาย แนวทางและตัวชี้วัดของแต่ละประเด็น ยุทธศาสตร์ตามแผนฯในระยะครึ่งแผน พ.ศ.2550-2552

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การบริหารจัดการระบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

มีตัวชี้วัดที่ประเมินได้ คะแนนเท่ากับ 3 (ระดับมาก) เพียง 2 ตัวชี้วัด คือ ตัวชี้วัดที่ 1.1, และ 1.2, เกณฑ์ที่มีตัวชี้วัดที่ประเมินได้ คะแนนเท่ากับ 1 (ระดับน้อย) มี 4 ตัวเช่นกัน คือ ตัวชี้วัดที่ 1.3, 1.4 1.6 และ 1.7 โดยตัวชี้วัดอีก 1 ตัว คือ 1.5 ได้คะแนนเท่ากับ 2 (ระดับปานกลาง) จึงทำให้ยุทธศาสตร์ได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.71 (ระดับปานกลางค่อนข้างน้อย)

จุดเด่น คือ ตัวชี้วัดที่ 1.1,และ1.2 ในเรื่องการตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ตาม พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 ได้สำเร็จในปีเดียวกันโดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และมีการประชุมเกินจำนวนครั้งที่กำหนดไว้ (ม.10 กำหนดให้มีการประชุมไม่น้อยกว่าปีละ 3 ครั้ง) และการประชุมแต่ละครั้ง มีเนื้อหาสาระสำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตคนพิการเป็นอย่างมาก รวมทั้งได้มีการจัดตั้งอนุกรรมการและคณะทำงานซึ่งทำงานอย่างเข้มแข็งในการกำหนด กำกับนโยบาย/แผนงาน และงบประมาณด้านคนพิการตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับท้องถิ่น อีกทั้งมีการผนวกรวมแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการจังหวัดเข้าไว้ในแผนพัฒนาจังหวัด รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับผนวกเข้าไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น ทำให้เกิดการบูรณาการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ มีความชัดเจนและสามารถต่อยอดได้เป็นรูปธรรมมากขึ้น ทำให้ตัวชี้วัดที่ 1.2 คือ การจัดระบบบริการคนพิการตามสิทธิขั้นพื้นฐานสามารถทำได้เป็นผลสำเร็จ ในการสำรวจความพึงพอใจจากแบบสอบถามการประเมินสถานการณ์โดยกลุ่มตัวอย่าง คนพิการเองและผู้ดูแลคนพิการ จำนวน 1,057 คน ผลการสำรวจพบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเข้าถึงข้อมูลเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยมีความเด่นชัดในเรื่องบริการด้านสุขภาพระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 2.46) และตามมาด้วยด้านการศึกษาในระดับปานกลางค่อนข้างมาก (ค่าเฉลี่ย 2.03) ซึ่งทำให้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 40.9 รู้สึกว่าคุณภาพชีวิตของตนดีขึ้น ทั้งยังสะท้อนให้เห็นความพึงพอใจในขั้นตอนการให้บริการจากภาครัฐ และความพึงพอใจในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ภาครัฐในระดับมากเกินกว่าครึ่งของผู้ตอบแบบสอบถาม (ร้อยละ 52.9 และ 53.6 ตามลำดับ) (การประเมินสถานการณ์คนพิการ พ.ศ. 2552 ตารางที่ 4.14, 4.16) อันมีผลทำให้การจดทะเบียนคนพิการที่เพิ่มขึ้นอย่างมากในช่วงครึ่งแรกของแผน ช่วยให้คนพิการได้เข้าถึงสิทธิทั้งด้านการรับเบี้ยยังชีพและบริการต่างๆ เพิ่มขึ้นมากด้วย

สำหรับจุดอ่อนของตัวชี้วัดที่ได้คะแนนเท่ากับ 1 (ระดับน้อย) มี 4 ตัวชี้วัดคือ ตัวชี้วัดที่ 1.3 ร้อยละคนพิการที่ได้รับสื่อสิ่งอำนวยความสะดวกและความช่วยเหลืออื่นใด ล่ามภาษามือ เอกสารอักษรเบรลล์ หนังสือเสียง กายอุปกรณ์ เครื่องช่วยคนพิการที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูสมรรถภาพคน ตัวชี้วัดที่ 1.4 ร้อยละของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานด้านคนพิการที่ได้รับการพัฒนาสมรรถนะทุกด้าน

ตามมาตรฐานที่กำหนด เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังขาดความชัดเจนว่ากลุ่มเป้าหมายใดได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตจากสิ่งดังกล่าวมากน้อยเพียงใด และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ ได้รับการฟื้นฟูสมรรถนะในด้านใดบ้าง และบุคคลเหล่านี้อยู่ในหน่วยงานใดบ้าง ได้ทำงานตรงตามสมรรถนะที่ได้รับการพัฒนาหรือไม อย่างไร ตัวชี้วัดที่ 1.6 เรื่องจำนวนงานวิจัยและนวัตกรรมที่ทำสำเร็จ มีการนำผลไปปรับใช้และเผยแพร่ ยังสามารถดำเนินการได้เฉพาะกลุ่มองค์กรผู้วิจัย และองค์กรด้านคนพิการ มีส่วนอย่างมากที่ทำให้การจัดระบบบริการเพื่อศักยภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการขยายผลไปได้น้อย ส่วนตัวชี้วัดที่ 1.7 ความสำเร็จในการจัดระบบฐาน ข้อมูลด้านคนพิการที่ครอบคลุมทุกบริการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ที่ยังมีลักษณะต่างคนต่างทำตามกำลังความสามารถที่ตนมี บางหน่วยงานต้องจัดจ้างบุคคลภายนอกมาดำเนินงานซึ่งต้องใช้งบประมาณมาก และเมื่อเสร็จงานแล้วเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับคนพิการในหน่วยงานยังไม่เข้าใจและไม่สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าวเพื่อรับช่วงงานด้านนี้ต่อไปได้ หากจะคาดหวังให้เชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นระบบบูรณาการที่มีประสิทธิภาพและเป็นไปในทิศทางเดียวกันได้สำเร็จภายในปี 2554 ซึ่งเป็นปีสิ้นสุดของแผนฯฉบับที่ 3 นี้ จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานโดยการวางแผนและการลงทุนดำเนินการเรื่องฝึกอบรมเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องของทุกหน่วยงานโดยเร่งด่วน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจตรงกันและมองเห็นความสัมพันธ์ของข้อมูลสารสนเทศที่จะต้องนำไปใช้อย่างเชื่อมโยงให้เป็นระบบบูรณาการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความสนับสนุนกันและกันในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการอย่างแท้จริง

<u>ปัญหาและอุปสรรค</u>

1. ตัวชี้วัดในยุทธศาสตร์ที่ 1 (การบริหารจัดการระบบพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ) มีความเกี่ยวข้องกันเองและเกี่ยวพันกับตัวชี้วัดในยุทธศาสตร์อื่นๆด้วย โดยเฉพาะตัวชี้วัดที่ 2 (ระดับความสำเร็จของระบบบริการคนพิการตามสิทธิขั้นพื้นฐานทั้งทางด้านการแพทย์ การศึกษา อาชีพและสังคมตามที่กฎหมายกำหนดอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ) และตัวชี้วัดที่ 3 (ร้อยละคนพิการที่ได้รับอำนวยความสะดวกและความช่วยเหลืออื่นใด ล่ามภาษามือ เอกสารอักษรเบรลล์ หนังสือเสียง อุปกรณ์ เครื่องช่วยคนพิการที่เกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรถภาพคนพิการและการดำรงชีวิตอิสระ ยุทธศาสตร์ที่ 3 (ส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของคนพิการในสังคม ตัวชี้วัดที่ 2 (จำนวนหน่วยงาน/องค์กรที่มีกิจกรรมในการสร้างเสริมเจตคติที่ถูกต้องและสร้างสรรค์ด้านคนพิการ ความพิการและครอบครัว) และตัวชี้วัดที่ 3 (จำแนกสื่อสร้างสรรค์ด้านคนพิการที่มีการเผยแพร่) การที่ตัวชี้วัดมีขอบเขตซ้อนทับ เช่นนี้ ทำให้การจัดประเภทโครงการ/กิจกรรมสับสน เช่น การจัดทำคู่มือการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว คนพิการและผู้สูงอายุอาจจะอยู่ในยุทธศาสตร์ที่ ตัวชี้วัดที่ 2 หรือตัวชี้วัดที่ 3 หรือยุทธศาสตร์ที่ 3 ตัวชี้วัดที่ 2 หรือ ตัวชี้วัดที่ 3 ก็ได้แล้วแต่ความน้ำหนักในเนื้อหาและการดำเนินการตามคู่มือนั้นๆ

2. เนื่องจากการดำเนินงานของหน่วยปฏิบัติหลายหน่วยระบุถึงอุปสรรคในการทำงานว่าไม่มีงบประมาณจึงต้องเจียดจ่ายงบประมาณจากหน่วยงานอื่นๆ มาใช้ การทำเช่นนี้ แม้จะเป็นความพยายามแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่น่ายกย่องแต่ก็อาจก่อให้เกิดความสับสนในการประเมินผลงาน ด้านความคุ้มค่าและมีผลต่อการกำหนดแผนปฏิบัติงานในช่วงปีต่อไปได้

3. ทำนองเดียวกันในเรื่องบุคลากรที่ขาดแคลน จำเป็นต้องยืมตัวหรือขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นมาช่วยซึ่งทำให้ต้องใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวเข้าช่วยอาจก่อให้เกิดความสับสนในการจัดระบบงาน และการประเมินผลงานของบุคคลเหล่านั้น

4. การขาดการสร้างความรู้ความเข้าใจ และการมองไม่เห็นความสัมพันธ์ของระบบข้อมูลสารสนเทศร่วมกัน ทำให้หน่วยงานต่างๆ พยายามจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ในหน่วยงานของตนเอง ขาดความเชื่อมโยงที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ทำให้ไม่สามารถพัฒนาเป็นระบบบูรณาการที่มีประสิทธิภาพได้

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการทบทวนเพื่อปรับปรุงตัวชี้วัดในแต่ละยุทธศาสตร์ให้ชัดเจน สามารถเข้าใจความหมาย และจำแนก/แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้าสู่ตัวชี้วัดได้ตรงกัน อันจะเป็นประโยชน์ในการติดตามประเมินผลความสำเร็จต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการได้ชัดเจน

2. ควรมีการแบ่งภารกิจที่ชัดเจนทั้งในระดับหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานระดับรองๆ ลงไปทั้งในเรื่องบุคลากร งบประมาณ รวมทั้งมีการจัดลำดับความสำคัญของแต่ละ โครงการ/กิจกรรม ไว้ด้วย ในแผนปฏิบัติงานและจะต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าจะทำเป็นโครงการเฉพาะของหน่วยงานหรือในรูปของโครงการบูรณาการ รวมทั้งช่วงเวลาแล้วเสร็จด้วย เพราะบางโครงการจะมีการต่อยอดหรือขยายผลจากโครงการต้นแบบ โดยหน่วยงานอื่น

3. การเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นระบบบูรณาการที่มีประสิทธิภาพและเป็นไปในทิศทางเดียวกันได้สำเร็จภายในปี 2554 ซึ่งเป็นปีสิ้นสุดของแผนฯฉบับที่ 3 นี้ จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานโดยการวางแผนและการลงทุนดำเนินการเรื่องฝึกอบรมเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องของทุกหน่วยงานโดยเร่งด่วน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจตรงกันและมองเห็นความสัมพันธ์ของข้อมูลสารสนเทศที่จะต้องนำไปใช้อย่างเชื่อมโยงให้เป็นระบบบูรณาการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดผลสนับสนุนกันและกันในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการอย่างแท้จริง

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมสนับสนุนความเข้มแข็งขององค์กรด้านคนพิการและเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

จากการประเมินตัวชี้วัดทั้ง 4 ตัวชี้วัดของยุทธศาสตร์ปรากฏว่า มีคะแนนรายตัวชี้วัดและเฉลี่ยเท่ากัน คือ 2.00 คะแนน (ระดับปานกลาง) ตัวชี้วัดที่ 2.1 การมีองค์กรด้านคนพิการ ทั้งเฉพาะและละประเภทและรวมทุกประเภทในพื้นที่ต่างๆ ทุกภูมิภาค เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นข้อมูลจากการสนทนากลุ่มจากแกนนำขององค์กรคนพิการระดับพื้นที่ใน 4 ภาครวมทั้งกรุงเทพมหานครด้วย ให้ข้อมูลว่า มีองค์กรคนพิการเกือบครบทุกประเภทในระดับอำเภอและบางพื้นที่ได้มีขยายไปสู่ระดับตำบลด้วย ทั้งยังมีการพบปะกันค่อนข้างสม่ำเสมอ ทำให้มีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ วางแผนและดำเนินงานเกี่ยวกับการส่งเสริมศักยภาพ คุ้มครองพิทักษ์สิทธิคนพิการ รวมทั้งติดตามประเมินผลและนำผลมาปรับปรุงและขับเคลื่อนงานได้อย่างดี นอกจากนั้นองค์กรและเครือข่ายคนพิการยังมีจุดเด่นในเรื่องการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของตน และนำผลมาปรับปรุงและขับเคลื่อนงานส่งเสริมศักยภาพ คุ้มครองและพิทักษ์สิทธิคนพิการในระดับท้องถิ่นถึงระดับชาติอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี 2552 องค์กรคนพิการออทิสติกและองค์กรคนพิการทางสติปัญญาได้รับการสนับสนุนให้เกิดความเข้มแข็งใกล้เคียงกับองค์กรคนพิการทางการเคลื่อนไหวซึ่งมีความเข้มแข็งมาก่อนแล้ว (ร้อยละ 8.52, 8.51 และ 8.39 ตามลำดับ) (สรุปผลการดำเนินงานของกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ/กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ตารางที่ 3.3) จากการติดตามประเมินผลในครั้งนี้ ทำให้คาดหวังได้ว่าภายในปี 2554 ซึ่งเป็นปีสิ้นสุดของแผนนี้ จะมีองค์กรด้านคนพิการและเครือข่ายทุกประเภทกระจายครบทุกจังหวัดได้อย่างแน่นอน อย่างไรก็ตามองค์กรด้านคนพิการที่มีการพูดถึงจากข้อมูลเชิงคุณภาพนี้มีความขัดแย้งกับข้อคิดเห็นของคนพิการจากการสำรวจสถานการณ์ พ.ศ. 2552 ที่คนพิการร้อยละ 52.7 (ตารางที่ 4.20) ไม่ทราบว่ามีองค์กรด้านคนพิการทุกประเภทในพื้นที่ของตนเอง และคนพิการเป็นสมาชิกองค์กรร้อยละ 35.9 (ตารางที่ 4.2 ซึ่งนับว่ายังน้อย จึงทำให้ตัวชี้วัดนี้ได้คะแนนเต็ม 2

สำหรับตัวชี้วัดที่ 2.2 การมีส่วนร่วมทุกระดับในการวางแผนและตัดสินใจในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมศักยภาพ การคุ้มครองพิทักษ์สิทธิคนพิการ จากการสำรวจสถานการณ์คนพิการ ปี 255 พบว่า การรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างคนพิการเกี่ยวกับองค์กรคนพิการทุกประเภทในระดับภูมิภาคยังไม่ถึงครึ่ง คือเพียงร้อยละ 47.3 เท่านั้น รวมทั้งการเข้าเป็นสมาชิกขององค์กรคนพิการ ก็ยังมีเพียงประมาณ 1ใน 3 คือเพียงร้อยละ 35.9 เท่านั้น ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างนี้เป็นสมาชิกองค์กรอื่นๆมากกว่า คือร้อยละ 44.5 ทั้งๆที่การเป็นสมาชิกองค์กรคนพิการจะได้รับการช่วยเหลือในด้านต่างๆเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านการขึ้นทะเบียนคนพิการ (ร้อยละ 88.1) การประสานงานในด้านต่างๆให้แก่คนพิการ (ร้อยละ 84.3) และการให้ข้อมูลด้านสิทธิและผลประโยชน์แก่คนพิการ (ร้อยละ 80.1) จึงเป็นที่น่าเสียดายว่าคนพิการที่ไม่ได้เป็นสมาชิกองค์กรคนพิการ ซึ่งมีกว่าครึ่งยังไม่ได้รับผลประโยชน์ในเรื่องต่างๆดังกล่าว (ประเมินสถานการณ์คนพิการ พ.ศ. 2552 ตารางที่ 4.20, 4.21, 4.28 และ 4.2

ตามลำดับ) นอกจากนั้นยังพบด้วยว่า องค์กรคนพิการเอกชนและเครือข่ายส่วนใหญ่มีแกนนำเป็นผู้รับผิดชอบและดำเนินงานขององค์กรเป็นหลัก โดยที่สมาชิกส่วนใหญ่มีส่วนร่วมน้อย รวมทั้งยังขาดการสร้างแกนนำรุ่นหนุ่มสาวที่จะเข้ามารับช่วงงานต่อจึงเป็นสิ่งที่น่าห่วงว่า เมื่อแกนนำปัจจุบันเสื่อมสมรรถภาพไปตามอายุขัย อาจทำให้องค์กรต้องล้มเลิกหรือหยุดไปเนื่องจากขาด แกนนำรุ่นหนุ่มสาวที่จะเข้ามารับช่วงทำหน้าที่ต่อไป

ตัวชี้วัดที่ 2.3 จำนวนองค์กรด้านคนพิการและเครือข่ายที่บริการจัดการตามมาตรฐานที่กำหนด เป็นการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ซึ่งกำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ได้มีการแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำมาตรฐานองค์กรด้านคนพิการ ทำหน้าที่ ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระเบียบ หลักเกณฑ์ ขั้นตอน รูปแบบการดำเนินงานองค์กรด้านคนพิการ และความรู้เกี่ยวกับการจัดทำมาตรฐานองค์กร จัดทำมาตรฐานองค์กรด้านคนพิการ ที่มีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 และยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ.2550–2554 และได้ดำเนินการแล้วเสร็จในต้นปี 2552 และทำการส่งเสริมมาตรฐานองค์กรด้วยการประกาศให้องค์กรด้านคนพิการเสนอเข้ารับการรับรองมาตรฐานตามความสมัครใจในปีนี้เช่นกัน

การพัฒนาองค์กรด้านคนพิการตามตัวชี้วัดที่ 2.3 ก็คือ ในช่วงแรกของแผนฯนี้ได้มีการจัดทำมาตรฐานองค์กรด้านคนพิการตามระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานรับรองและเพิกถอนการรับรององค์กรด้านคนพิการหรือองค์กรอื่นใดที่ให้บริการแก่คนพิการ พ.ศ.2552 จากนั้นได้มีการจัดทำมาตรฐานองค์กรด้านคนพิการและได้เปิดให้องค์กรด้านคนพิการยื่นขอรับรอง ซึ่งปัจจุบันได้มีองค์กรฯผ่านกระบวนการรับรองมาตรฐานไปบ้างแล้ว แต่ยังไม่มีรายละเอียดของผลการตรวจประเมินดังกล่าว คาดว่าการประเมินในช่วงครึ่งแผนหลัง (2553-2554) จะมีความชัดเจนในเรื่องนี้ นับได้ว่าการส่งเสริมมาตรฐานองค์กรอย่างเป็นทางการเริ่มในปี 2552 แต่ผู้แทนองค์กรที่เป็นคณะทำงานมาตรฐานองค์กรได้ทำหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพองค์กรด้านคนพิการตามกรอบมาตรฐานมาตั้งแต่ปี 2550 จนถึง ปี 2552 ไม่ต่ำกว่า 30 โครงการ นอกจากนี้ในช่วงหลังนี้มีองค์กรด้านคนพิการเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะมีแรงจูงใจจากแหล่งเงินทุนต่างๆ เช่น การสนับสนุนงบประมาณโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ โดยเฉพาะในช่วงปี 2551 องค์กรคนพิการได้รับการสนับสนุนโครงการมากที่สุดถึงร้อยละ 79.87 โดยได้รับเงินสนับสนุนถึงร้อยละ 72.53 ของเงินสนับสนุนที่กองทุนจัดสรรไปทั้งสิ้น และในปี 2552 เพิ่มเป็นร้อยละ 83.30 โดยมีวงเงินสนับสนุนเพิ่มเป็นร้อยละ 84.74 และในปี 2552 ปรากฏว่ายุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมสนับสนุนความเข้มแข็งขององค์กรด้านคนพิการได้รับการสนับสนุนประมาณครึ่งหนึ่งของโครงการที่ได้รับการอนุมัติทั้งหมด (83 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 50.30 ของโครงการได้รับอนุมัติทั้งหมด แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าไม่ได้ระบุ

จำนวนเงินสนับสนุนไว้) นอกจากนั้นสภาองค์กรคนพิการทุกประเภทยังได้รับเงินสนับสนุน
สำนักงานสลากกินแบ่งของรัฐบาล เป็นจำนวนเงิน 23 ล้านบาท

ปัญหาอุปสรรค

1. จากการไปสังเกตการณ์และจัดทำการสนทนากลุ่มระดับพื้นที่ 4 ภาคของคณะผู้ประเมิน พบว่ามีการรวมตัวของคนพิการประเภทต่างๆ แบบกลุ่ม/ชมรม แบบไม่เป็นทางการ อยู่มากในจังหวัดต่างๆ อันอาจจะเป็นผลจากโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำคนพิการหรืออาจจะเกิดจากความร่วมมือร่วมใจที่จะช่วยเหลือกันโดยธรรมชาติก็ได้ แต่ไม่ว่าจะเกิดจากสาเหตุใด ก็มีผลทำให้คนพิการเหล่านี้สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของตนไปได้ ในระดับหนึ่ง เช่น การรวมกันเช่ารถ รับ-ส่ง บุตรหลานพิการไปโรงเรียน หรือจัดหาครูที่เข้าใจเด็กและวิธีการสอนเด็กพิการมาช่วยให้การเรียนรู้แก่เด็กเป็นต้น แต่การรวมกลุ่มเช่นนี้ก็มักไม่ต่อเนื่อง และไม่สามารถขยายพื้นที่และขยายงานงานไปสู่ด้านอื่นๆได้ และรวมทั้งยังไม่อาจยกระดับไปสู่การทำงานแบบบูรณาการกับภาคส่วนอื่นๆ เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งได้

2. แม้จากผลการประเมินตามตัวชี้วัดจะพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่เสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อคนพิการได้สูงกว่าหน่วยงานอื่น เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับผู้คนมากที่สุด และมักมีปฏิสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้นำองค์กรคนพิการในระดับท้องถิ่นอยู่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการสนทนากลุ่มระดับพื้นที่ 4 ภาค แต่จากการสำรวจสถานการณ์คนพิการ 2552 ก็ยัง พบว่าคนพิการและผู้ดูแลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 48.8) กลับเห็นว่าองค์กรที่มีส่วนเสริมสร้างเจตคติที่ถูกต้องต่อคนพิการ คือ สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพคุณภาพชีวิตคนพิการคนพิการแห่งชาติ (พก.) และรองลงมา (ร้อยละ 38.1) เห็นว่า คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ทั้งๆที่องค์กรแรก คือ พก. เป็นองค์กรส่วนกลางอยู่ไกลตัวผู้พิการและผู้ดูแลมากกว่า อปท. ข้อมูลดังกล่าวนี้ไม่ได้ขัดแย้งกัน แต่ชี้ให้เห็นว่า อปท.ที่สามารถเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อคนพิการยังไม่ได้ขยายผลไปอย่างทั่วถึง คือ คนพิการและผู้ดูแลอีกกว่าครึ่ง (ร้อยละ 61.9) ยังไม่เห็นบทบาทเช่นนี้ใน อปท.ของตน

3. ผู้นำองค์กร/สมาคมเหล่านี้ มักจะต้องเป็นบุคคลที่ชุมชนให้ความยกย่องหรือมีศรัทธาบูชาแล้วเป็นเบื้องต้น (Charismatic leader) เช่น มีฝีมือเป็นที่ยอมรับและมีเมตตาธรรมสูง แม้ว่าการถ่ายทอดฝีมือให้ผู้อื่นจะสามารถทำได้ แต่การถ่ายทอดศรัทธาทำได้ยาก เพราะเป็นสิ่งที่ต้องสั่งสมเมื่อผู้นำเหล่านี้มีอายุมากขึ้น ทำงานได้น้อยลง ความเหนียวแน่นขององค์กรก็เสื่อมคลายลงตามเพราะหาผู้นำใหม่ที่ผู้คนมีศรัทธามาทดแทนได้ยาก ดังปรากฏมาแล้วในสถานการณ์จริงหลายแห่งทำให้องค์กรที่เคยเข้มแข็งอ่อนแอลง เกิดการชงักงัน หรือล้มเลิกไปเลยก็ได้

ข้อเสนอแนะ

1. จำเป็นจะต้องเพิ่มการส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่ม/ชมรมคนพิการที่ไม่เป็นทางการที่มีปัญหาในข้อ 1 ได้ต่อยอดเชื่อมโยงกันโดยการทำงานเป็นเครือข่าย เพื่อให้สามารถค้ำจุนเกื้อหนุนกันให้ดำรงอยู่ได้ เมื่อประสบปัญหาในข้อ 2 คือผู้นำคนเดิมมีอายุมากขึ้น ทำงานได้น้อยลง จนกระทั่งผู้นำคนใหม่มีเวลาสั่งสมศรัทธาบารมี ทำให้กลุ่มชมรมเข้มแข็งขึ้นมาอีก

2. การสร้างเจตคติเชิงบวกจำเป็นต้องมีการให้ความรู้ความเข้าใจ และการสร้างปฏิสัมพันธ์ในการทำงานกับคนพิการ อันจะมีผลต่อเนื่องไปถึงการให้ความร่วมมือ เพื่อสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนขององค์กรคนพิการและเครือข่าย ซึ่งในเรื่องนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะได้เปรียบเนื่องจากมีความใกล้ชิดกับกลุ่มเป้าหมายมากกว่าหน่วยงานกลาง จึงควรสรุปบทเรียน อปท.ที่ประสบความสำเร็จเพื่อนำไปขยายผลสู่ อปท.ทั่วประเทศ

3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในหน่วยงานระดับจังหวัดและในองค์กร/สมาคม/ชมรมคนพิการและเครือข่ายในท้องถิ่นเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลสำคัญต่อการสร้างเจตคติเชิงบวก และการดำเนินงานที่สนับสนุนส่งเสริมกันและกัน จึงสมควรได้รับการสนับสนุนให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และมุ่งไปสู่การทำงานร่วมกันเชิงบูรณาการ แต่จำเป็นต้องเน้นในเรื่องการ ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ และโปร่งใส่ตามหลักธรรมาภิบาลของทั้ง 2 ฝ่ายอย่างมากด้วย

4. สิ่งที่ควรจัดทำอย่างรีบด่วนนี้ คือ การจัดทำระบบข้อมูลองค์กรด้านคนพิการและเครือข่ายทั่วประเทศ รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ให้การสนับสนุนงานด้านคนพิการ โดยจำแนกระดับความเข้มแข็งของแต่ละองค์กร เพื่อสามารถแก้ไขจุดอ่อน และเสริมสร้างต่อจุดแข็งได้ตรงประเด็น และในกรณีที่มีการสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กร/หน่วยงานเหล่านี้ จำเป็นต้องมีการติดตามงาน เพื่อให้คำปรึกษาแนะนำในการแก้ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในการดำเนินงาน และจำเป็นจะต้องมีการประเมินผล รวมทั้งการถอดบทเรียนองค์กร/หน่วยงานที่ประสบความสำเร็จ เพื่อเผยแพร่ขยายผลต่อไป

ยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างเสริมเจตคติที่ดีของคนพิการ ครอบครัวและสังคมที่มีต่อความพิการและคนพิการ

เป็นยุทธศาสตร์ที่ตัวชี้วัดทุกตัวได้รับการประเมินด้วยคะแนนอิงเกณฑ์การประเมิน 2 คะแนน หมายถึง การบรรลุเป้าหมายระดับปานกลาง ทำให้คะแนนเฉลี่ยของทั้งยุทธศาสตร์ เป็น 2 คะแนน หรือ การบรรลุเป้าหมายระดับปานกลาง เช่นกันเนื่องจากการประเมินตัวชี้วัดซึ่งสอดคล้องกับการสนทนากลุ่มระดับพื้นที่ 4 ภาคและการประเมินสถานการณ์คนพิการ พ.ศ. 2552 ที่พบว่าการดำเนินการตามยุทธศาสตร์นี้ทำให้เจตคติของคนพิการ ครอบครัวและสังคมส่วนใหญ่ที่มีต่อความพิการและคนพิการดีขึ้นกว่าเดิม โดยจากการประเมินสถานการณ์คนพิการชี้ให้เห็นว่าเจตคติของผู้

พิการต่อตนเอง ของครอบครัวต่อคนพิการ และของชุมชน/สังคมต่อคนพิการดีขึ้นระดับมาก (ดูตาราง ที่ 4.36) แต่ก็ยังไม่ถึงระดับที่คาดหวัง ดังเห็นได้จากการมีส่วนร่วมของคนพิการที่มีสูงมากในงานประเพณีวัฒนธรรมต่างๆและระดับปานกลางในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ แต่ก็ยังมีส่วนร่วมน้อยในการการเข้าร่วมเวทีประชาคม ที่จัดโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการร่วมรณรงค์กับองค์กรคนพิการในการเรียกร้องสิทธิต่างๆ (ดูประเมินสถานการณ์คนพิการ พ.ศ. 2552 ตารางที่ 4. 35) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ (1) ตัวผู้พิการเองไม่ยอมรับสภาพ ไม่ขวนขวายพัฒนาตนเอง (2) ครอบครัว ยังไม่เห็นความสำคัญหรือมีข้อจำกัดเรื่องเวลาและค่าใช้จ่ายในการ พัฒนาความพิการ หรือคิดว่าสามารถเลี้ยงดูสมาชิกพิการของครอบครัวได้เอง และ (3) องค์กรไม่สามารถประสานความช่วยเหลือในการกระตุ้นสำนึก และการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงโอกาสการพัฒนาได้อย่างเต็มที่

จากการประเมินตัวชี้วัดตามยุทธศาสตร์ที่ 3 องค์กรที่มีส่วนเสริมสร้างเจตคติที่ถูกต้องต่อคนพิการ คือ สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (พก.) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรคนพิการ (อปท.) องค์กรของคนพิการและองค์กรเพื่อคนพิการ (อพก.) และจากการสนทนากลุ่มระดับพื้นที่ 4 ภาค มีข้อสังเกตว่าการยอมรับและยกย่องให้เป็นแกนนำของคนพิการส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการยอมรับสถานภาพก่อนพิการ บางกรณีการยอมรับยกย่องจะเพิ่มขึ้นกว่าเดิมหลังจากพิการแล้ว (นครราชสีมา)

หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่มีการดำเนินการตามยุทธศาสตร์นี้ ส่วนใหญ่มีการติดตามประเมินผลทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการและรายงานผลการดำเนินงานให้สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (พก.)ทราบต่อเนื่องทุกปี แต่ในเรื่องการนำผลการประเมินไปปรับปรุงการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ/กิจกรรมในยุทธศาสตร์นี้ให้ดีขึ้นยังไม่เห็นหลักบานบ่งบอกการดำเนินงานดังกล่าวอย่างชัดเจน อย่างไรก็ดี มีแนวโน้มว่า จะมีจำนวนแผนงาน โครงการ/กิจกรรมที่ดำเนินงานโดยหน่วยงานเกี่ยวข้องเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษา

ปัญหาอุปสรรค

ปัญหาอุปสรรคในการบรรลุเป้าหมาย ตามยุทธศาสตร์ที่ 3 นับเป็นปัญหาเกี่ยวโยงกับยุทธศาสตร์อื่นๆ เนื่องจากการมีเจตคติที่ดีต่อคนพิการและความพิการขึ้นอยู่กับความสามารถในการพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญ นั้นคือตัวชี้วัดที่ 4 และ 5 (จำนวนคนพิการมีงานทำในสถานประกอบการ หน่วยงานและรัฐวิสาหกิจเพิ่มขึ้น และจำนวนคนพิการที่สามารถดำรงชีวิตอิสระเพิ่มขึ้น)ซึ่งปรากฏว่าบรรลุเป้าหมายน้อยมาก อันน่าจะเป็นผลเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ที่ 1 (การบริหารจัดการระบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ) ตัวชี้วัดที่ 2 (ระดับความสำเร็จของระบบบริการตามสิทธิขั้นพื้นฐานที่ด้านการแพทย์ การศึกษา อาชีพ และสังคม) และตัวชี้วัดที่ 3 (ร้อยละของคนพิการที่ได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกและความช่วยเหลืออื่นใด ล่ามภาษามือ เอกสารอักษรเบรลล์ หนังสือเสียง กายอุปกรณ์

เครื่องช่วยคนพิการที่เกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการและการดำรงชีวิตอิสระ)และยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรคการมีส่วนร่วมของคนพิการ โดยเฉพาะตัวชี้วัดที่ 1 (ระดับความสำเร็จในการผลักดันให้การจัดการสภาพแวดล้อมเน้นนโยบายรัฐบาล และการผลักดันสู่การปฏิบัติ) และตัวชี้วัดที่ 6 (ระดับความสำเร็จในการจัดตั้งหน่วยงานหรือคณะกรรมการในการติดตาม กำกับดูแล ตรวจสอบ รับข้อร้องเรียน และดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรค)

โดยสรุปปัญหาอุปสรรคสำคัญในการดำเนินงานเพื่อบรรลุความสำเร็จตามยุทธศาสตร์ที่ 3 ได้แก่

1.ด้านการศึกษา เนื่องจากคนพิการมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาในระดับสูงได้ยาก อันเนื่องจากเจตคติของผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียน และความยากลำบากในการเดินทางไปศึกษา ทำให้คนพิการส่วนใหญ่ประมาณครึ่งจบการศึกษาระดับประถมศึกษาและไม่ได้เรียนประมาณหนึ่งในสาม อันมีผลต่อเนื่องถึงการทำงาน คือไม่มีวุฒิตามที่หน่วยงานต้องการ ทั้งยังมีความลำบากในการเดินทางไปทำงาน(เช่นเดียวกับการไปศึกษาเล่าเรียน) และต้องรับค่าจ้างด้วยอัตราเดียวกับคนปกติ คนพิการจะมีรายจ่ายมากกว่า ทำให้คนพิการขาดแรงจูงใจในการทำงาน ส่งผลให้การพึ่งพาตนเองอยู่ในระดับต่ำไปด้วย

2.เจตคติของสังคมต่อคนพิการที่ยังอยู่ในระดับต่ำ ทำให้นายจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 200 คน ไม่ยอมรับหรือไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นในการจ้างคนพิการเข้าทำงาน โดยมองเห็นว่าการที่ต้องปรับสภาพแวดล้อมเพื่อคนพิการเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่คุ้มค่าและก่อให้เกิดความยุ่งยากในการบริหารจัดการด้านต่างๆ อีกด้วย ส่วนใหญ่จึงยินดีจ่ายเงินให้แก่กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแทน เพราะเห็นว่าสะดวกกว่า อีกทั้งบางแห่งยังพยายามป้องกันไม่ให้คนพิการสมัครงานโดยพยายามกำหนดวุฒิตำแหน่งให้สูงไว้ เพราะคนพิการที่จบวุฒิสูงยังน้อยมากทำให้การจ้างคนพิการทำงานในสถานประกอบการเพิ่มขึ้นน้อยมาก

3.จำนวนคนพิการที่มีความสามารถโดดเด่นในการทำงานและในการดำรงชีวิตอิสระที่ปรากฏเป็นตัวแบบในสังคมไทยยังมีอยู่น้อยมาก คนพิการเหล่านี้มักจะได้รับโอกาสจากการสนับสนุนของครอบครัวที่มีพื้นฐานดี หรือจากการได้รับทุนการศึกษา หรือเป็นผู้พิการในภายหลังหลังจากมีพื้นฐานเข้มแข็งมาแล้ว แต่สำหรับคนพิการจากครอบครัวด้อยโอกาสจะสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตได้ค่อนข้างยาก อันเนื่องมาจากการขาดการสนับสนุนจากรัฐบาลอย่างจริงจัง ในการเปลี่ยนทัศนคติของผู้พิการเอง ของครอบครัว และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาปัญหาอุปสรรคในยุทธศาสตร์ที่ 3 นี้ จึงเป็นเช่นเดียวกับในยุทธศาสตร์ที่ 1 และที่ 4 ซึ่งเกี่ยวพันกันเป็นลูกโซ่ แต่ข้อเสนอแนะสำหรับยุทธศาสตร์ที่ 3 โดยเฉพาะคือ

1.ควรเพิ่มการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้พิการที่ประสบความสำเร็จได้เผยแพร่ผลงาน และสาเหตุที่ทำให้เขาประสบความสำเร็จให้มากขึ้นโดยผ่านสื่อต่างๆ ซึ่งปัจจุบันนี้ก็มีการเผยแพร่อยู่บ้างแล้ว เฉพาะผู้เด่นดังจริงๆแต่ยังไม่พอเพียง และยังมีคนพิการที่ประสบความสำเร็จในระดับที่ไม่เด่นดังอีกมาก ซึ่งชุมชนสามารถค้นหาได้ไม่ยาก เช่น ผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและทางการได้ยินที่เป็นเจ้าของร้านชำ ร้านซ่อมอีเลคโทรนิค ร้านเบเกอรี่ ฯลฯ หรือผู้พิการทางการมองเห็นที่เป็นนักร้องนักดนตรี และผู้พิการประเภทอื่นๆที่เป็นอาสาสมัครดูแลผู้พิการต่างๆ เป็นต้น ที่ควรจะนำมาเผยแพร่เพื่อให้ผู้พิการอื่นๆสามารถเห็นความเป็นไปได้ และพยายามผลักดันตนเองให้ก้าวไปทีละขั้น

2.วิธีการเผยแพร่กรณีตัวอย่างดังกล่าวในข้อ 1 มักจะเน้นการเผยแพร่ผ่านสื่อที่มีอยู่ทั่วๆไป เช่น หนังสือ วารสาร โทรทัศน์ ซึ่งส่วนใหญ่จะเข้าถึงผู้รับสื่อที่เป็นประชาชนคนปกติมากกว่า ซึ่งนับว่ามีผลต่อการปรับเปลี่ยนเจตคติของสังคมโดยทั่วไปว่าผู้พิการก็มีความสามารถดีเด่นได้ ถ้าได้รับโอกาส เช่น การเป็นนักกีฬาที่เด่นดัง เป็นนักประดิษฐ์ที่มีฝีมือชนะการแข่งขัน เป็นนักจัดรายการโทรทัศน์ที่มีเรตติ้งสูง ฯลฯ เพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจแก่ผู้พิการอื่นๆโดยตรง จำเป็นต้องถ่ายทอดตัวอย่างดีๆ เหล่านี้ผ่านสื่อที่ผู้พิการประเภทต่างๆ สามารถเข้าถึงได้โดยตรงรวมทั้งเสริมสร้างศักยภาพของบุคคลในครอบครัวให้สามารถถ่ายทอดสู่คนพิการได้

3.นอกจากความพยายามในการผลักดันให้ลดสัดส่วนจำนวนคนงานของสถานประกอบการจาก 200 คนเป็น 50 คนต่อการจ้างคนพิการ 1 คน ควรเพิ่มแรงจูงใจในการลดภาษีเงินได้สำหรับสถานประกอบการที่จ้างคนพิการทำงาน และที่ทำโครงการรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ

4.การปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติประกันสังคมให้ครอบคลุมภาคแรงงานนอกระบบ โดยเฉพาะคนพิการซึ่งส่วนใหญ่ทำงานในภาคนี้ นับเป็นสิ่งจำเป็นรีบด่วนที่จะต้องทำเพื่อเป็นแรงจูงใจและสร้างหลักประกันที่มั่นคงในชีวิตของคนพิการ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของคนพิการ

เมื่อเปรียบเทียบทุกยุทธศาสตร์ ยุทธศาสตร์ที่ 4 นับว่าประสบความสำเร็จน้อยที่สุด โดยตัวชี้วัดทั้งหมดได้คะแนน 1 คะแนน ยกเว้นตัวชี้วัดที่4.1 เท่านั้นที่ได้คะแนน 2 คะแนน ที่เป็นเช่นนี้มีเหตุผลสำคัญ 2 ประการ คือ การขาดการนำยุทธศาสตร์นี้ไปผนวกรวมอยู่ในยุทธศาสตร์หลักของกระทรวง และของหน่วยงานต่างๆ (Inclusiveness Policy) และค่าใช้จ่ายในการจัดให้มีขึ้นหลัก

ปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่สร้างไว้เดิมให้ปราศจากอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของคนพิการต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการสนทนากลุ่มระดับพื้นที่ทั้ง 4 ภาค และการสำรวจแบบสอบถามจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 170 แห่งที่ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 5.6 เท่านั้นที่ได้ออกข้อบัญญัติ เทศบัญญัติ ข้อกำหนด ระเบียบหรือประกาศตาม มาตราที่ 21 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และสอดคล้องกับการประเมินสถานการณ์คนพิการ พ.ศ. 2550 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเกินครึ่งตอบว่าได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกและความช่วยเหลือในการดำรงชีวิตอิสระยังไม่เพียงพอ ร้อยละ 55.7 รวมทั้งความก้าวหน้าในด้านนี้ยังคงเหมือนเดิม ร้อยละ 56.9 (ประเมินสถานการณ์คนพิการ พ.ศ. 2552 ตารางที่ 18, 19) และจากการสำรวจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ พ.ศ.2552 ที่ตอบกลับมา จำนวน 170 แห่ง พบว่ามีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ออกข้อบัญญัติ เทศบัญญัติ ข้อกำหนด ระเบียบหรือประกาศตาม มาตราที่ 21แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการมีน้อยที่สุด คือ เพียง 2 ฉบับ หรือร้อยละ 7.7 (ตารางที่ 9 ผนวก 4) และเมื่อพิจารณาจากการจัดสรรงบประมาณของกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในปี 2552 ที่จำแนกตามยุทธศาสตร์แล้ว พบว่า ในจำนวน 4 ยุทธศาสตร์นั้น ยุทธศาสตร์ที่ 4 ได้รับการสนับสนุนน้อยที่สุด คือมีจำนวนโครงการที่ได้รับอนุมัติจากกองทุนฯเพียง 6 โครงการ หรือ ร้อยละ 3.64 เท่านั้น แต่เป็นเรื่องน่าเสียดายที่ไม่ได้ระบุจำนวนเงินที่ได้รับการสนับสนุนไว้ อีกทั้งข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มระดับพื้นที่ 4 ภาค ก็ยืนยันผลในยุทธศาสตร์นี้ให้ชัดเจนขึ้น โดยกลุ่มสนทนาในทุกภาคจะเรียกร้องให้มีการรณรงค์และดำเนินการในยุทธศาสตร์นี้อย่างเร่งด่วน ทั้งในเรื่องการเดินทางไปรับบริการต่างๆของคนพิการที่ยังเป็นปัญหาอยู่มาก ซึ่งเป็นอุปสรรคโดยตรงต่อการใช้สิทธิและการเข้าถึงสิทธิของกลุ่มเป้าหมายนี้ และแม้จะมีการออกกฎกระทรวงมหาดไทยกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารที่ก่อสร้างหลังปี 2548 และปรับปรุงอาคารที่ก่อสร้างเดิมก่อนปี 2548 เพื่อให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกดังกล่าว แต่โดยรวมแล้วก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากยังมีผู้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการออกแบบให้ทุกคนสะดวกใช้ (Universal Design) อยู่น้อย แต่จากการพูดคุยและศึกษาจากเอกสาร พบว่าสถาบันการศึกษาหลายแห่งกำลังอยู่ในช่วงการพัฒนาหลักสูตรเพื่อผลิตบัณฑิตด้านนี้อยู่ อันเป็นผลจากยุทธศาสตร์ที่ 4 และโดยการกระตุ้นเร่งรัดจาก แกนนำ องค์กรคนพิการเองและจากสื่อมวลชนโดยเฉพาะโทรทัศน์ด้วย

ปัญหาอุปสรรค

1. ปัญหาเรื่องงบประมาณ แม้จะเป็นปัญหาของทุกหน่วยงาน แต่นับเป็นปัญหาสำคัญยิ่งสำหรับยุทธศาสตร์นี้ เนื่องจากการดำเนินงานด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต้องใช้งบประมาณสูงและหน่วยงานที่รับผิดชอบมักจะมีงานหลักด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการใช้ประโยชน์ของประชาชน

โดยรวม จึงมักไม่ได้ระบุถึงงานด้านคนพิการไว้ในยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน เมื่อทำโครงการเพื่อ
คนพิการจึงไม่ได้รับอนุมัติงบประมาณ

2. การแบ่งแยกหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลระบบคมนาคมระหว่างกระทรวงมหาดไทย
(กรมโยธาธิการและผังเมือง) กระทรวงคมนาคม (กรมทางหลวง) การรถไฟแห่งประเทศไทย
การท่าอากาศยานและกรุงเทพมหานคร เช่นเดียวกับด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
ระหว่างสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ(พก.) กระทรวงวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยีและกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ทก.) ซึ่งเป็นเจ้าของแผนพัฒนาสังคม
แห่งความเท่าเทียมกันด้วย ICT (พ.ศ.255-2553) ทำให้เกิดปัญหาในการประสานงานและการขาด
โอกาสในการควบคุมดูแลในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและในด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร

3. การประสานงานระหว่างผู้เชี่ยวชาญด้านคนพิการในการกำหนดมาตรฐาน ทดสอบ เพื่อ
ปรับปรุงแก้ไข ผลงานวิจัย และนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ยังมีจุดอ่อนต้องรอคอยจนกว่า
ผู้เชี่ยวชาญว่างผลงานด้านค้าวิจัยไปสู่การประยุกต์ใช้และการผลิตเชิงพาณิชย์จึงเป็นไปอย่างล่าช้า
บางครั้งทำให้ผู้วิจัย/ผู้ค้นคว้านวัตกรรมหมดกำลังใจ

4. การมีทัศนคติไม่ดีต่อสินค้าที่ผลิตในประเทศของผู้จัดซื้อและผู้ใช้มีผลให้นักวิจัยขาด
กำลังใจและขาดแรงจูงใจที่จะต่อยอดไปสู่การผลิตเชิงอุตสาหกรรม นอกจากนั้นยัง ทำให้ต้อง
สิ้นเปลืองงบประมาณอย่างมากในการซื้อสินค้าจากต่างประเทศ

5. การขาดแคลนหลักสูตรการเรียนการสอนด้านการออกแบบที่เป็นสากลและเป็นธรรม
หรืออารยะสถาปัตย์ (universal design) ซึ่งควรจะใช้คำที่เข้าใจตรงกันง่ายๆและปราศจากอคติว่าการ
ออกแบบให้ทุกคนสะดวกใช้ ในสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ มีผลให้มีผู้เชี่ยวชาญและผู้ชำนาญการ
ด้านนี้ไม่เพียงพอ ทั้งยังมีจำนวนศูนย์สาธิตเพื่อส่งเสริมการออกแบบดังกล่าวมีน้อย การขยายผลองค์
ความรู้ไปสู่หน่วยงานและสถานที่ต่างๆจึงล่าช้ามีผลให้คนพิการยังไม่ได้รับความสะดวกตาม
เจตนารมณ์ของยุทธศาสตร์

ข้อเสนอแนะ

1. อุปสรรค 1,2,3 อาจแก้ไขได้โดยหน่วยงานที่มีหน้าที่ใกล้เคียงกัน ควรมีการทำความ
เข้าใจกันตั้งแต่การทำแผนยุทธศาสตร์ เพื่อตกลงกันให้ชัดเจนว่างานใดในยุทธศาสตร์ใน เป็นหน้าที่
รับผิดชอบของใคร งานใดจะทำในแบบบูรณาการ ซึ่งก็จำเป็นต้องกำหนดสัดส่วนของเนื้องาน
และงบประมาณในแผนปฏิบัติการด้วย เพื่อให้เกิดความสะดวกในการขอเบิกงบประมาณ รวมทั้ง
กำหนดงานของบุคคลากรผู้เชี่ยวชาญและการติดตามประเมินผลด้วย

2. ควรมีการสำรวจความคิดเห็นคนพิการในเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกและเทคโนโลยี
สื่อสารที่คนพิการต้องการ โดยแยกประเภทความพิการ และจัดลำดับความต้องการในการพึ่งพา เพื่อ
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้พยายามผลักดันให้มีการดำเนินงานที่เป็นความต้องการร่วมของทุกกลุ่ม

ความพิการ และอันดับต้นๆของแต่ละกลุ่มให้เหมาะสมกับงบประมาณที่มีอยู่จำกัด เพราะการทำทุกเรื่องพร้อมๆกันคงเป็นไปได้ยาก

3. ควรคำนึงว่าการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นเรื่องของ Society for all คือ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือสภาพแวดล้อมเพื่อคนทุกคนในสังคมสามารถใช้ได้สะดวก โดยให้มองภาพรวมว่า เมื่อมีการจัดบริการในด้านนี้ไม่ได้จัดให้เฉพาะสำหรับคนพิการเท่านั้น แต่เป็นการจัดสำหรับคนทุกกลุ่มในสังคมซึ่งหมายรวมถึงผู้สูงอายุ เด็ก คนป่วย และสตรีมีครรภ์ด้วย

4. ควรมีการติดตามผลการดำเนินงานตามกฎกระทรวงมหาดไทยเรื่องการกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชรา พ.ศ.2548 ทั้งเรื่องป้ายทางลาดและลิฟต์ บันได ที่จอดรถ ทางเข้า ทางเดินและทางเชื่อมระหว่างอาคาร ประตู ห้องส้วม พื้นผิวต่างสัมผัสทั้งในสถานที่ราชการและสถานที่สาธารณะต่างๆ ได้แก่ โรงมหรสพ หอประชุมและโรงแรม ทั้งในอาคารที่สร้างใหม่หลังการออกกฎกระทรวงฉบับนี้ และอาคารเดิมที่สร้างก่อน ว่าได้ดำเนินการให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกดังกล่าวครบถ้วนตามมาตรฐานหรือไม่ และอยู่ในสภาพใช้การได้สะดวกโดยไม่ต้องขออนุญาตทุกครั้งหรือไม่ ถ้าไม่ครอบหรือมีแล้วใช้การไม่ได้เพราะสาเหตุใด ได้มีการแก้ไขหรือไม่อย่างไร โดยมีการบันทึกรายการและเซ็นรับรองไว้ เพื่อจะได้จัดตั้งงบประมาณเร่งรัดก่อสร้างหรือแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด รวมทั้งการติดตามผลการดำเนินงานตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ.2552 ให้หน่วยงานราชการสำรวจและจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการเข้าถึงได้

5. การแก้ไขภาพลบเรื่องผลิตภัณฑ์ที่ผลิตในประเทศไทย ยังเป็นเรื่องใหญ่ต้องอาศัยเวลา อย่างไรก็ดี การแก้ไขปัญหาที่รวดเร็วในเรื่องนี้ก็ คือ การทำตารางเพื่อแสดงต้นทุน ประโยชน์ใช้สอยมาตรฐานสินค้า ราคาและงบประมาณที่ต้องใช้จัดซื้อผลิตภัณฑ์ที่ผลิตในประเทศและจากต่างประเทศเปรียบเทียบกันให้ชัดเจน เพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารหรือกรรมการจัดซื้อ

6. แม้หลายหน่วยงานจะได้มีการดำเนินงานเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรคในการเข้าถึงบริการต่างๆ เช่น กระทรวงสาธารณสุข (สธ.) กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (วท.) กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ทก.) กระทรวงคมนาคม (คค.) และกรุงเทพมหานคร (กทม.) แต่การประชาสัมพันธ์ผลงานด้านนี้มีน้อยเป็นไปอย่างล่าช้า เช่น กรมโยธาธิการและผังเมือง (ยธ.) มีแผนจัดทำอาคารตัวอย่างที่มีสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกตามกฎหมายฉบับนี้ แต่ยังไม่ได้ดำเนินการในครึ่งแรกของแผนฯ เนื่องจากขาดงบประมาณทำให้ไม่มีการขยายผลและการเสนอผลงานที่ได้มีการจัดทำไปแล้วผ่านสื่อมวลชนโดยเฉพาะทางโทรทัศน์ จึงน่าจะมีการขยายผล โดยการเลียนแบบ (Demonstration effects) ซึ่งเห็นได้เร็ว เช่น การถ่ายทอดสถานที่สาธารณะ แหล่งท่องเที่ยว ศาสนสถาน สถานบริการต่างๆที่มีการจัดทำสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทุกคนสะดวกใช้ รวมทั้งคนพิการด้วย และสาธิตการใช้ที่สะดวกสบายสำหรับคนพิการ เช่น การให้ห้องสุขา ทางลาด ลิฟต์ ในสถานที่เหล่านั้นเป็นต้น

5.3 สรุปภาพรวมปัญหาอุปสรรค จากการศึกษาจากแหล่งต่างๆ ด้วยวิธีการศึกษาที่นำเสนอไว้ใน บทที่ 1 สามารถสรุปปัญหาและอุปสรรคโดยภาพรวมได้ดังนี้

5.3.1 ด้านตัวแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการฉบับที่ 3 พ.ศ.2550-2554 เอง

1. ขาดการนำยุทธศาสตร์ต่างๆตามแผนฯไปผนวกกับแผนยุทธศาสตร์หลักของแต่ละกระทรวงฯในรูปแบบของ Inclusive Policy เป็นผลให้หน่วยงานที่เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินงานไม่ได้ผนวกงานด้านคนพิการไว้ในแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติงานของหน่วยงาน ทำให้ไม่สามารถขอรับการจัดสรรงบประมาณมาดำเนินงานได้โดยตรง การมองเห็นความสำคัญและการบูรณาการงานนี้เข้าในแผนงบประมาณเพิ่งเริ่มขึ้นในปี 2552 จึงยังไม่เกิดผลงานชัดเจน (วิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์) โดยเปรียบเทียบแล้วการจัดทำแผนของ อปท.จะมีลักษณะ Inclusive มากกว่าในส่วนกลาง เนื่องจากสามารถผนวกรวมเข้ากับแผน อบต.(โดยรวมกับกลุ่มเป้าหมายผู้ด้อยโอกาสอื่นๆ) และกับแผนจังหวัดด้วย (สนทนากลุ่มระดับพื้นที่ 4 ภาค)

2. ขาดการมีส่วนร่วมของหน่วยงานเกี่ยวข้องตั้งแต่การวางแผน การจัดลำดับความสำคัญ การจัดสรรงานให้แต่ละหน่วยงาน และการจัดสรรงบประมาณตามภารงาน

3. การกำหนดยุทธศาสตร์ และตัวชี้วัดของแผนฯ ยังมีความสับสนและซ้อนทับกัน ทำให้การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในด้านคนพิการสับสน และมีการทำงานซ้ำซ้อน ทำให้เสียงบประมาณและเวลาของผู้เชี่ยวชาญด้านนี้ซึ่งมีอยู่น้อยอยู่แล้ว

5.3.2 ด้านงบประมาณ

1. การขาดงบประมาณ เนื่องจากไม่ได้ใส่ไว้ในแผนของหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในเรื่องนี้อันเนื่องมาจากไม่ใช่ภารกิจหลักของกระทรวง (เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงคมนาคม กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงเกษตร ฯลฯ) ทำให้หน่วยงานดังกล่าวไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างเต็มที่

2. บางหน่วยงานพยายาม เจียดจ่ายงบประมาณจากงานอื่นๆ ซึ่งก็มีจำกัดอยู่แล้วมาทำโดยใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัว ทำให้ไม่ได้ผลงานเต็มเม็ดเต็มหน่วย และอาจจะเกิดผลลบต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล และการตรวจสอบภายหลังได้

3. งานตามยุทธศาสตร์ที่ 4 เกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรคต่างๆ มีส่วนร่วมของคนพิการจำเป็นต้องใช้งบประมาณมากทั้งการก่อสร้างใหม่และการปรับปรุงเพิ่มเติมสิ่งก่อสร้างที่มีอยู่เดิม และหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินงานนี้ก็ยังมักมองว่าไม่ใช้ภารกิจหลักของตน เจตคติของสังคมและโดยเฉพาะของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานเหล่านี้ต่อศักดิ์ศรีความเท่าเทียมในฐานะเป็นมนุษย์และสิทธิที่จะเข้าถึงสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ปราศจากอุปสรรคของคนพิการยังดูเป็นเรื่องของอุดมคติที่ยังไกลตัว การจัดให้มีสิ่งเหล่านี้ซึ่งต้องใช้งบประมาณมากเพื่อคนพิการซึ่งมีจำนวนน้อยโดยเปรียบเทียบจึงเป็นเรื่องไม่คุ้มค่า

5.3.3 ด้านบุคลากร

1. การพัฒนาบุคลากรที่ทำงานเกี่ยวข้องกับคนพิการมีเพิ่มขึ้นอย่างเด่นชัด คือในกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) และกระทรวงสาธารณสุข (สธ.) แต่ก็ยังขาดข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพของบุคลากรที่ได้รับการพัฒนาสมรรถภาพด้านต่างๆตามมาตรฐานที่เพิ่มขึ้นเป็นรายปีอย่างชัดเจน เพราะขาดระบบฐานข้อมูลขององค์กรในเรื่องนี้ (วิเคราะห์และประเมินฯการดำเนินงานตามรายยุทธศาสตร์)

2. บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับคนพิการที่มีพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศยังมีน้อย ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดระบบฐานข้อมูลที่ได้มาตรฐานสามารถเชื่อมโยงกันได้ บางแห่งจำเป็นต้องใช้งบประมาณจำนวนมากเอจ้างบุคคล/องค์กรภายนอกมาออกแบบติดตั้งระบบให้ได้ตามมาตรฐาน แต่เมื่อสิ้นสุดสัญญาแล้ว บุคลากรภายในไม่สามารถดำเนินงานต่อได้เพราะยังขาดทั้งความรู้และทักษะทางเทคโนโลยีและขาดความเข้าใจในความสัมพันธ์ของข้อมูลที่จะต้องเชื่อมโยงกันได้เพื่อพัฒนาสู่ระบบข้อมูลแบบบูรณาการที่มีประสิทธิภาพต่อไป (วิเคราะห์และประเมินฯการดำเนินงานตามรายยุทธศาสตร์)

3. ในระดับองค์กรคนพิการทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ยังมีปัญหาเด่นชัดในเรื่องการพัฒนาศักยภาพของแกนนำรุ่นหนุ่มสาวเพื่อเข้ามารับช่วงการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งอาจจะมีผลให้องค์กรเหล่านี้โดยเฉพาะองค์กรขนาดเล็กต้องล้มเลิก ชะงักงันหรือขาดการทำงานอย่างเนื่อง *ในอนาคตอันใกล้นี้*

5.4 ข้อเสนอแนะ

5.4.1 ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานในช่วงครึ่งหลังของแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับ ที่ 3 พ.ศ.2550-2554

แม้จะไม่สามารถปรับกรอบตามตัวชี้วัดของแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ.2550-2554 ได้แต่ข้อเสนอแนะต่อไปนี้ก็อาจจะช่วยให้การทำงานในช่วงครึ่งหลังมีประสิทธิภาพมากขึ้นได้

1. ด้านงบประมาณ

1.1 คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ควรจัดให้ประชุมร่วมกันระหว่างกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการเพื่อจัดลำดับความสำของงานที่จะต้องทำในช่วงปี 2552-2554 และจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน รวมทั้งกำหนดกรอบงบประมารในการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์และตัวชี้วัดในช่วงครึ่งหลังของแผนฯให้ชัดเจนและบันทึกเป็นมติไว้ในรายงานการประชุมเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตาม

1.2 หน่วยงานที่มีหน้าที่ดำเนินการตามยุทธศาสตร์และตัวชี้วัด จะต้องกำหนดแผนปฏิบัติ พร้อมงบประมาณในแต่ละปีเพื่อเสนอให้สำนักส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (พก.) พิจารณานำเสนอคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติอนุมัติ

2. ด้านข้อมูล

2.1 หน่วยงานที่มีหน้าที่ดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ ตัวชี้วัด จะต้องกรอกข้อมูลเพื่อติดตามประเมินผลการดำเนินงานของตนตามแบบประเมินตนเอง (Self Evaluation) พร้อมงบประมาณที่ใช้จริงในแต่ละ แผนงาน โครงการ/กิจกรรมทุก 6 เดือน

2.2 สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (พก.) ควรจัดตั้งคณะทำงานเพื่อสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ 3 เรื่องต่อไปนี้ โดยอาจประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานสถิติแห่งชาติทำการสำรวจข้อมูลให้แล้วเสร็จบรรจุฐานข้อมูลก่อนช่วงครึ่งปีหลังของแผนฯ (ปี 2553-2554)

(1) ข้อมูลคนพิการทั่วประเทศและเครือข่าย โดยจำแนกตามประเภท ตามจังหวัด ความพิการ ช่วงอายุ และความรุนแรงหรือระดับความสามารถในการพึ่งพา โดยแยกออกเป็น 3 ระดับ ทั้งนี้เพราะมาตรการและวิธีการที่เหมาะสมสำหรับคนพิการแต่ละระดับย่อมแตกต่างกัน

ระดับที่ 1 บำบัดฟื้นฟู ซึ่งจะมีปรากฏชัดในแผนพัฒนาฯ ฉบับแรก ๆ และมักถูกโจมตีว่าเป็นการให้บริการเชิงสงเคราะห์ แต่ในข้อเท็จจริงแล้ว ก็ยังมีคนพิการจำนวนมากที่ยังต้องการการบำบัดฟื้นฟูทั้งด้านร่างกาย จิตใจและเจตคติเพื่อเตรียมคนกลุ่มนี้ให้พร้อมรับการพัฒนาศักยภาพในระดับต่อไป

ระดับที่ 2 พัฒนาศักยภาพ ซึ่งในแผนพัฒนาฉบับที่ 3 จะให้ความสำคัญมาก ทั้งในด้านการ ศึกษา อาชีพและการเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ

ระดับที่ 3 ช่วยตนเองได้ ซึ่งในกลุ่มนี้ควรสร้างการรับรู้ในเรื่องสิทธิ การพิทักษ์สิทธิ การมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาสู่ระดับที่สามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ด้วย เช่น ในรูปการเป็นแกนนำคนพิการหรืออาสาสมัคร

(2) ข้อมูลองค์กรคนพิการและเครือข่าย (ทั้งของคนพิการ และเพื่อคนพิการ) ทั้งในส่วนกลางและระดับจังหวัด โดยจำแนกตามจังหวัด ประเภทความพิการ วัตถุประสงค์ ข้อมูลด้านการเงินและจำนวนสมาชิก จุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กร

(3) ข้อมูลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ให้ความสนับสนุนงานคนพิการ ระดับจังหวัด จำแนกตามจังหวัด ประเภท อปท.วิธีการ ขนาดและความต่อเนื่องของการสนับสนุน กลุ่มเป้าหมาย จุดแข็ง และจุดอ่อนในการทำงานด้านคนพิการ

3. ด้านบุคลากร

3.1 หน่วยงานดำเนินงานจะต้องเร่งรัดการดำเนินงานพัฒนาสมรรถนะและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานด้านคนพิการทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพอย่างน้อยร้อยละ 20 ต่อปี รวมทั้งรวบรวมข้อมูลบุคลากรเหล่านี้เข้าสู่ฐานข้อมูลที่สามารถเชื่อมโยงกันได้

3.2 สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (พก.) จะต้องดำเนินการพัฒนาบุคลากรที่ทำหน้าที่ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในการดำเนินงานเกี่ยวกับฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคนพิการทั้งด้านเทคโนโลยี ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของข้อมูล และเจตคติเชิงบวกต่อคนพิการเพื่อให้สามารถนำข้อมูลไปใช้คาดคะเนจำนวนคนพิการ ประเภท ช่วงอายุ ระดับความรุนแรงของความพิการหรือระดับความสามารถในการพึ่งตนเอง ผลิตภัณฑ์และบริการที่คนพิการแต่ละกลุ่มพึงได้รับตามสิทธิและตามมาตรฐาน บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการทำงานทั้งด้านการผลิตและบริการตามสิทธิขั้นพื้นฐานของคนพิการ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและองค์กรคนพิการด้านต่างๆทุกระดับ ทั้งนี้เพื่อเตรียมข้อมูลให้พร้อมสำหรับคาดประมาณแนวโน้มเพื่อการกำหนดแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการฉบับที่ ภ

4. ด้านการใช้สื่อ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริม สนับสนุนความเข้มแข็งขององค์กรด้านคนพิการ และเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการที่ดำเนินในช่วงครึ่งแรกของแผนฯที่ประเมินว่าเป็นไปในระดับปานกลาง (2 คะแนน) ในทุกตัวชี้วัดโดยเฉพาะตัวชี้วัดที่ 3 ควรเร่งรัดดำเนินการในช่วงหลังของแผนฯ เพื่อให้เกิดผลกว้างขวางและรวดเร็วขึ้นโดยเฉพาะเจตคติและความเข้าใจของสังคมต่อคนพิการและสิทธิขั้นพื้นฐานในฐานะมนุษย์ของกลุ่มเป้าหมายนี้ อันจะมีผลผลักดันให้การดำเนินงานในยุทธศาสตร์ที่ 1 ตัวชี้วัดที่ 2, 3, 6 และยุทธศาสตร์ที่ 2 ตัวชี้วัดที่ 4 ยุทธศาสตร์ที่ 3 ตัวชี้วัดที่ 4, 5 และยุทธศาสตร์ที่ 4 ตัวชี้วัดที่ 3, 4, 5 ให้รวดเร็วขึ้น

การณรงค์โดยผ่านสื่อในยุคปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งโทรทัศน์ และ IT ได้ผลในวงกว้างและรวดเร็ว ทันใจเพราะเห็นภาพ ได้ฟังเสียงและสื่อสาร 2 ทางได้ จึงสมควรนำมาใช้ทั้งในการเสนอภาพคนพิการด้านต่างๆ ผู้ต่อสู้ชีวิตจนประสบความสำเร็จทั้งที่ทำงานในหน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานเอกชนอาชีพอิสระ รวมทั้งการเผยแพร่สถานที่สาธารณะที่มีการจัดสภาพแวดล้อม และเครื่องอำนวยความสะดวก เพื่อให้ทุกคนสะดวกใช้ที่มีอยู่แล้ว มาเผยแพร่เป็นตัวแบบให้สถานที่อื่นๆ ได้ดำเนินการตาม เช่น สถานีตำรวจ สถานีขนส่งทางบก เรือ อากาศ ศาสนสถาน แหล่งท่องเที่ยว แหล่งบริการ เช่นปั๊มน้ำมัน และร้านสะดวกซื้อ เป็นต้น เพื่อให้เกิดการเลียนแบบ (Demonstrstion effects) อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง อย่างไรก็ดี จำเป็นต้องพัฒนาช่องทางสื่อเหล่านี้ให้เข้าถึงผู้พิการทุกประเภทอย่างทั่วถึงด้วย

5.4.2 ข้อเสนอแนะเพื่อพิจารณากำหนดแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2555-2559)

1. ควรบูรณาการหรือประสานงานด้านคนพิการในทุกระดับ คือ ตั้งแต่ระดับนโยบาย ยุทธศาสตร์ จะต้องมีการบูรณาการนโยบาย/ยุทธศาสตร์ของแต่ละกระทรวงให้สอดคล้องสนับสนุน กัน และในระดับปฏิบัติต้องมีการประสานแผนงานของหน่วยปฏิบัติให้สอดคล้องกับนโยบาย ยุทธศาสตร์ของกระทรวงซึ่งจะต้องผนวกรวมยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการเข้าไปใน แบบ Inclusive policy

การทำงานด้านคนพิการให้เกิดประสิทธิภาพจะต้องจัดงานที่ใกล้เคียงกันของทุกหน่วยงาน ให้เป็นกลุ่มงานหรือแผนงาน (program) และแบ่งงานออกเป็นโครงการ (project) ที่ส่งผลสนับสนุน กันเพื่อให้แต่ละหน่วยงานไปดำเนินงานตามความเชี่ยวชาญของตน ดังนั้นในแผนปฏิบัติ จำเป็นต้องมีการกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบ ขอบเขตงาน บุคลากรและงบประมาณที่ใช้เพื่อให้ สามารถดำเนินการได้ และมีการติดตามประมวลผลจากโครงการดังกล่าวเพื่อสังเคราะห์ผลรวมที่ เกิดขึ้นในแต่ละยุทธศาสตร์ การรวมโครงการที่ใกล้เคียงให้เป็นกลุ่มงานหรือแผนงานเช่นนี้จะทำให้ หน่วยงานที่กำหนดนโยบาย/แผนยุทธศาสตร์ สามารถเสนอขออนุมัติงาน คน และเงินได้ในคราว เดียวกัน ทำให้สะดวกในการปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล ซึ่งสามารถแก้ไขปัญหาในข้อ 1, 2, และ 4 ที่หลายหน่วยงานระบุถึง

2. ควรปรับยุทธศาสตร์ให้กะทัดรัดและปรับตัวชี้วัดให้ชัดเจน มีจำนวนน้อยลง ไม่สับสน ซ้อนทับกันสำหรับยุทธศาสตร์บางยุทธศาสตร์ น่าจะเกิดจากสัมฤทธิ์ผลของยุทธศาสตร์อื่น เช่น ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างเสริมเจตคติที่ดีของคนพิการ ครอบครัวและสังคมที่มีต่อความพิการและคน พิการ น่าจะเกิดขึ้นได้เมื่อการบริหารจัดการระบบพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการตามยุทธศาสตร์ที่ 1 สัมฤทธิ์ผล และเมื่อการส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของคน พิการตามยุทธศาสตร์ที่ 4 บรรลุผล จึงอาจตัดยุทธศาสตร์ที่ 3 ออกได้และนำเอาส่วนที่ไม่ใช่ผลไปใส่ ในยุทธศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนั้น ตัวชี้วัดในแต่ละยุทธศาสตร์ยังมีมากเกินไปและทับซ้อนกันอยู่ ควรทำให้ชัดเจน และควรกำหนดเพียงแนวทางชี้นำ (Indicative planning) โดยไม่ต้องระบุโครงการ/กิจกรรมลงไป และ ปล่อยให้เป็นการตัดสินใจของหน่วยงานที่จะกำหนดลงในแผนปฏิบัติการมากกว่า เนื่องจากอาจมี จุดเน้นที่แตกต่างกัน ถ้าดูแต่ชื่อโครงการอาจเข้าใจไขว้เขวได้

3. ฐานข้อมูลทั้ง 3 ด้านที่สร้างขึ้นในช่วงครึ่งหลังของแผนฯ ฉบับที่ 3 สามารถจะนำมา ประมาณการเพื่อกำหนดแผนงาน และงบประมาณสำหรับแผนฯฉบับที่ 4 และจะต้องปรับข้อมูล เหล่านี้ให้ทันสมัยเพื่อการดำเนินงานติดตามประเมินผลงานและคาดการณ์แนวโน้มด้านต่างๆเกี่ยวกับ คนพิการอย่างต่อเนื่องด้วย

4. ควรมีการติดตามประเมินผลกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการวิเคราะห์แจกแจงรายรับว่าได้มาจากแหล่งใด มีสัดส่วนเท่าใด เพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างไรในแต่ละปี การรณรงค์เปลี่ยนแปลงค่านิยมและพฤติกรรมการทำบุญจากถาวรวัตถุทางศาสนา ซึ่งน่าจะมีอยู่เกินพอแล้วมาเป็นการระดมเงินเข้ากองทุนคนพิการ (และคนด้อยโอกาสอื่นๆ) จะช่วยเพิ่มขนาดของกองทุนดังกล่าว ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมได้อีกมาก

ส่วนด้านรายจ่ายแม้ในปี พ.ศ. 2552 จะมีการขยายขอบเขตการจัดสรรกองทุนให้ครอบคลุมถึงบุคคล หน่วยงานและองค์กรภาคเอกชนที่จัดทำแผนงานและโครงการ ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาคนพิการหรือนโยบายของรัฐบาล ฯลฯ แต่ก็ยังปรากฏว่าบุคคล กลุ่ม ชมรม สมาคม องค์กรคนพิการยังไม่ทราบหรือยังมีปัญหาในเรื่องการเขียนโครงการเพื่อขอรับทุนอยู่มาก ดังนั้นการเผยแพร่ให้ความรู้ในเรื่องนี้จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้เข้าถึงและใช้ประโยชน์จากกองทุนนี้ได้อย่างเต็มที่